

Ζητήματα αποδέσμευσης και διαχείρισης δεσμευμένων περιουσιακών στοιχείων μετά τον Ν. 5042/2023

Ιωάννης Κ. Μοροζίνης

Επ. Καθηγητής Νομικής Σχολής ΕΚΠΑ

πηγή εικόνας: www.burnhamgorokhov.com

I. Εισαγωγή – Ορολογικές Διευκρινήσεις

Με τον Ν. 5042/2023 έλαβε χώρα μια απόπειρα –ακόμη σε στάδιο «απόπειρας» ευρισκόμεθα, αφού ο νόμος αυτός δεν έχει εισέτι εφαρμοστεί, όπως θα εκτεθεί αναλυτικά στη συνέχεια– να ρυθμιστεί το ζήτημα του τρόπου εκτέλεσης μιας απόφασης περί δέσμευσης περιουσιακών στοιχείων, ιδίως της διαχείρισής τους καθ' ον χρόνο διατελούν δεσμευμένα, καθώς και της αποδέσμευσής τους κατόπιν σχετικής δικαιοδοτικής κρίσης. Ο νόμος δεν αφορά τις ουσιαστικές και δικονομικές προϋποθέσεις της έκδοσης μιας εν ευρεία εννοία δικαστικής απόφασης για τη δέσμευση ή την αποδέσμευση περιουσιακών στοιχείων, αλλά τη διαδικασία εκτέλεσης μιας τέτοιας απόφασης. Αφορά, δηλαδή, το δίκαιο εκτέλεσης της δέσμευσης και αποδέσμευσης περιουσιακών στοιχείων κατόπιν σχετικής δικαστικής απόφασης, συμπεριλαμβανομένων βουλευμάτων και διατάξεων του εισαγγελέα ή του ανακριτή, όπου τέτοιες προβλέπονται κατά την ποινική προδικασία.

Στο σημείο αυτό επιβάλλεται μια ορολογική διευκρίνιση των όρων «δέσμευση» και «αποδέσμευση» περιουσιακών στοιχείων. Στη νομολογία ο όρος «αποδέσμευση» απαντά πολλές φορές ως ταυτόσημος με την «απόδοση» των δεσμευμένων περιουσιακών στοιχείων.¹ Για να ορίσουμε την αποδέσμευση, όμως, πρέπει πρώτα να ορίσουμε τη δέσμευση και να τη διακρίνουμε από την παραδοσιακή κατάσχεση. Η τελευταία αφορά ενσώματα κινητά πράγματα και εκτελείται με την αφαίρεση της κατοχής τους, δηλαδή με τη στέρηση της φυσικής εξουσίας τους και της πραγματικής απόλαυσής τους από τον δικαιούχο.² Αντίθετα, η δέσμευση, όπως προκύπτει από το άρθρο 262 § 1 ΚΠΔ, στερεί από τον δικαιούχο την εξουσία διαθέσεως του περιουσιακού στοιχείου και, ως εκ τούτου, προσήκει ιδίως σε απαιτήσεις (όπως λ.χ. η απαίτηση του δικαιούχου τραπεζικού λογαριασμού κατά της τράπεζας για το υπόλοιπό του) και άλλα άυλα περιουσιακά αγαθά, τα οποία «αδρανοποιεί».³ Κατά τον ορισμό του άρθρου 2 περ. 5 της Οδηγίας (ΕΕ) 2014/42 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 3ης Απριλίου 2014 σχετικά με τη δέσμευση και τη δήμευση οργάνων και προϊόντων εγκλήματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση, «ως «δέσμευση» νοείται η προσωρινή απαγόρευση της μεταβίβασης, καταστροφής, μετατροπής, διάθεσης ή μετακίνησης περιουσιακού στοιχείου ή η προσωρινή ανάληψη της φύλαξης ή του ελέγχου περιουσιακού στοιχείου». Ίδιο ορισμό περιλαμβάνει και το άρθρο 3 περ. 5 της νέας Οδηγίας (ΕΕ) 2024/1260 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Απριλίου 2024 για την ανάκτηση και τη δήμευση περιουσιακών στοιχείων. Αυτό τον ορισμό απηχεί, εν πολλοίς, η λιτή διατύπωση του άρθρου 262 §1 ΚΠΔ, κατά το οποίο η δέσμευση στερεί την εξουσία διάθεσης ή επιβάρυνσης του περιουσιακού στοιχείου. Η διάζευξη συνιστά φυσικά πλεονασμό, αφού, όπως είναι γνωστό από τις Γενικές Αρχές του Αστικού Δικαίου, διάθεση του δικαιώματος είναι κάθε εκποίησης του, δηλαδή η μεταβίβαση, αλλοίωση, επιβάρυνση ή κατάργησή του.⁴ Η δέσμευση αντιστοιχεί στο μέτρο που στα αγγλοαμερικανικά δίκαια ονομάζεται «πάγωμα» (freezing) και στο κυπριακό δίκαιο, που συγγενεύει με αυτά, «παγοποίηση». Στη Γερμανία ονομάζεται «αδρανοποίηση της περιουσίας» (Vermögensarrest) και ρυθμίζεται στις §§ 111e-111h StPO κατά βάση με παραπομπή στις διατάξεις της πολιτικής δικονομίας για την αναγκαστική εκτέλεση.⁵ Ταυτίζεται, δηλαδή, με τη γνωστή από την πολιτική δικονομία συντηρητική κατάσχεση των περιουσιακών αγαθών, η οποία λαμβάνει χώρα, εν προκειμένω, υπέρ του Δημοσίου.⁶

1. Βλ. λ.χ. ΟΛΑΠ 4/2022 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1036/2020 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

2. Τσαγκαλίδης, Η δέσμευση περιουσιακών στοιχείων στην ενωσιακή και την εθνική έννομη τάξη, 2024, σ. 307 κ. επ.

3. Τσαγκαλίδης, ό. π., σ. 308· Makepeace, Einstweiliger Rechtsschutz im Strafrecht: der Vermögensarrest, JA 2023, 156 κ. επ.· BVerfG, Beschluß vom 29. 5. 2006 - 2 BvR 820/06, NSTZ 2006, 639 (640).

4. Γεωργιάδης, Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου, 42012, σ. 301 κ. επ., 390 επ.

5. Rettke, Praxisfragen zum strafprozessualen Vermögensarrest, NJW 2020, 3642· Makepeace, JA 2023, 159 επ.

6. Karlsruher Kommentar-StPO/Spillecke, 9. Aufl. 2023, StPO § 111f Rn. 1 επ.

Το μέτρο της δέσμευσης περιουσιακών στοιχείων περιορίζει ιδίως το συνταγματικά κατοχυρωμένο στο άρθρο 17 Σ. ατομικό δικαίωμα της ιδιοκτησίας, στην έννοια της οποίας συμπεριλαμβάνονται όλα τα περιουσιακά αγαθά.⁷ Η συνταγματική προστασία καλύπτει όχι μόνον το νομικό δικαίωμα επ' αυτών, αλλά και την πραγματική απόλαυσή τους από τον δικαιούχο.⁸ Περαιτέρω, σε μια κατά βάση ψηφιακή οικονομία, ιδίως η δέσμευση τραπεζικών λογαριασμών και περιουσιακών αγαθών που τηρούνται σε ψηφιακά χαρτοφυλάκια περιορίζει ουσιωδώς την άσκηση της οικονομικής ελευθερίας, η οποία συνιστά στοιχείο της συνταγματικά κατοχυρωμένης από το άρθρο 5 §1 Σ. ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας.⁹ Τέλος, το δικαίωμα στο περιουσιακό αγαθό και η πραγματική απόλαυσή του προστατεύονται επίσης από το άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ.¹⁰

Οι σχετικές δικονομικές διατάξεις που αφορούν την επιβολή, διατήρηση και άρση του μέτρου της δέσμευσης περιουσιακών στοιχείων πρέπει κατά το Ομοσπονδιακό Γερμανικό Συνταγματικό Δικαστήριο να ερμηνεύονται και να εφαρμόζονται υπό το φως των συνταγματικών διατάξεων που κατοχυρώνουν το ατομικό δικαίωμα της ιδιοκτησίας, καθώς περιορίζουν την πραγματική απόλαυση των περιουσιακών αγαθών.¹¹ Επιβάλλεται, δηλαδή, να λαμβάνει χώρα κατά την ερμηνεία και εφαρμογή τους μια στάθμιση αφενός του συμφέροντος του Δημοσίου να εξασφαλίσει τα περιουσιακά στοιχεία ενόψει πιθανής επιβολής της παρεπόμενης ποινής της δήμευσης, αφετέρου του ατομικού δικαιώματος ιδιοκτησίας του καθ' ου η επιβολή του μέτρου της δέσμευσης.¹²

Κατά την αιτιολογική έκθεση επί του τελικού σχεδίου του νέου ΚΠΔ (σ. 81 κ. επ.), με το πλέγμα των διατάξεων για τη δέσμευση περιουσιακών στοιχείων *«επιδιώκεται αφενός μεν η διευκόλυνση της ανάκτησης των προϊόντων από εγκληματικές δραστηριότητες, αφετέρου δε και ταυτόχρονα η προώθηση της εφαρμογής των εναλλακτικών διαδικασιών περάτωσης της ποινικής διαδικασίας»* και το μέτρο αυτό χρησιμεύει *«είτε ως μέσο άσκησης πίεσης στον ύποπτο για την ουσιαστική διευθέτηση των οικονομικών του εκκρεμοτήτων, είτε ως μέτρο εξασφαλιστικό*

7. BVerfG, Beschluß vom 29. 5. 2006 - 2 BvR 820/06, NStZ 2006, 639 (640); BVerfG, Beschluss vom 17.04.2015 - 2 BvR 1986/14, BeckRS 2015, 10636. Για το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 17 Σ. βλ. *Δαγτόγλου*, Συνταγματικό Δίκαιο – Ατομικά Δικαιώματα, ⁴2012, σ. 864 επ.

8. *Δαγτόγλου*, ό. π., σ. 862.

9. *Δαγτόγλου*, ό. π., σ. 961 επ.

10. Βλ. αναλυτικά *Κωστοπούλου*, Πρώτο Πρόσθετο Πρωτόκολλο - Άρθρο 1 Προστασία της ιδιοκτησίας, εις: Σισιλιάνος (Δ/νση Έκδοσης), Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Ερμηνεία κατ' άρθρο), ²2017, σ. 767 επ.

11. BVerfG, Beschluß vom 29. 5. 2006 - 2 BvR 820/06, NStZ 2006, 639 (640); BVerfG, Beschluss vom 17.04.2015 - 2 BvR 1986/14, BeckRS 2015, 10636.

12. BVerfG, Beschluß vom 29. 5. 2006 - 2 BvR 820/06, NStZ 2006, 639 (640); BVerfG, Beschluss vom 17.04.2015 - 2 BvR 1986/14, BeckRS 2015, 10636.

της ανάκτησης των προϊόντων που προήλθαν από εγκληματικές δραστηριότητες». Στη θεωρία και τη νομολογία έχει επικρατήσει η αντίληψη ότι πρόκειται αφενός μεν για ιδιότυπο μέτρο συλλογής αποδείξεων, το οποίο προπαρασκευάζει μια πιθανή δήμευση, διατηρώντας ακέραιη την περιουσία του υπόπτου, αφετέρου δε για μέτρο δικονομικού καταναγκασμού σε βάρος του υπόπτου που τον αδρανοποιεί οικονομικά και ανακόπτει την εγκληματική δράση του, ιδίως όταν αυτή συνδέεται άρρηκτα με την δυνατότητά του να χρησιμοποιεί το οικονομικό και ιδίως το τραπεζικό σύστημα.¹³

Επομένως, η «άρση της δέσμευσης» ή «αποδέσμευση» συνίσταται στην *ανάκτηση της εξουσίας διαθέσεως του περιουσιακού στοιχείου και συνακόλουθα στην αποκατάσταση της πραγματικής δυνατότητας του καθ' ου το μέτρο να απολαμβάνει πλήρως το περιουσιακό του στοιχείο και να συμμετέχει στην οικονομική ζωή, ασκώντας ακώλυτα την οικονομική του ελευθερία*. Ο όρος «απόδοση δεσμευμένων περιουσιακών στοιχείων» δεν είναι, επομένως, κατά κανόνα ακριβόλογος, αφού απόδοση νοείται μόνον επί κατασχεμένων ενσώματων κινητών πραγμάτων, των οποίων η κατοχή και, συνακόλουθα, η φυσική εξουσία και η απόλαυση της κατά προορισμό χρήσης τους, έχει αφαιρεθεί από τον ύποπτο ή κατηγορούμενο. Αυτά, πράγματι, αποδίδονται. Υπάρχει όμως μία εξαίρεση: απόδοση δεσμευμένων περιουσιακών στοιχείων συντρέχει, κατά κυριολεξία, στις περιπτώσεις που ο δικαιούχος όχι μόνο δεν ανακτά την εξουσία διαθέσεως, αλλά χάνει και το δικαίωμα, το οποίο μεταβιβάζεται σε τρίτο με δικαστική απόφαση, όπως συμβαίνει στην περίπτωση των άρθρων 311 § 3 και 373 § 3 ΚΠΔ, όταν, δηλαδή, το Δικαστικό Συμβούλιο ή το Δικαστήριο διατάσσει την απόδοση δεσμευθέντων περιουσιακών στοιχείων στον παθόντα από την αξιόποινη πράξη, καθώς επίσης όταν ο δικαιούχος συναινεί στην απόδοση των δεσμευθέντων στον παθόντα στο πλαίσιο διαδικασίας ποινικής συνδιαλλαγής ή ποινικής διαπραγμάτευσης κατά το άρθρο 304 ΚΠΔ. Στις περιπτώσεις αυτές το περιουσιακό στοιχείο αποδίδεται σε τρίτο, στον οποίο μεταβιβάζεται το ιδιωτικό δικαίωμα με δικαστική απόφαση.¹⁴

Ο όρος «άρση της δέσμευσης» ή «αποδέσμευση» είναι, συνεπώς, προτιμητέος, διότι καταδηλοί ακριβώς το ζητούμενο: δεν απαιτείται απόδοση, δηλαδή, μια διαδικασία αναμεταβίβασης στον δικαιούχο της φυσικής εξουσίας επί συγκεκριμένου, ενσώματου κινητού πράγματος, αλλά, απλώς, ανάκτηση της εξουσίας διαθέσεως του περιουσιακού αγαθού (ενσώματου ή άυλου), την όποια (εξουσία), κατά κανόνα, του στερούν οι ρυθμίσεις πληροφοριακών συστημάτων. Ο δικαιούχος του δεσμευμένου τραπεζικού λογαριασμού έχει τους κωδικούς web banking, έχει και τη συνδεδεμένη με τον τραπεζικό λογαριασμό χρεωστική ή πιστωτική κάρτα του, μπορεί

13. ΟΛΑΠ 1/2022 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ· Μπαλάς, ΠοινΔικ 2011, 357· Δημήτρηνας, ΠοινΧρ 2008, 951· Παύλου, ΠοινΧρ 2005, 769 επ.

14. Το ίδιο ισχύει και για τις περιπτώσεις απόδοσης δεσμευμένων περιουσιακών αγαθών στο Δημόσιο κατ' εφαρμογή του προϊσχύσαντος Ν. 4312/2014 (βλ. χαρακτηριστικά ΑΠ 286/2019 ΤΝΠ QUALEX).

να δει το υπόλοιπο και τις κινήσεις του λογαριασμού του, αλλά δεν μπορεί να αξιοποιήσει το λογισμικό της Τράπεζας για να μεταφέρει χρήματα (πρβλ. άρθρο 386Α ΠΚ), λόγω της συγκεκριμένης ρύθμισης του πληροφοριακού συστήματος.

Κεντρικό ζήτημα της προβληματικής της αποδέσμευσης περιουσιακών αγαθών αποτελεί ο χρόνος που διαρκεί ή πρέπει να διαρκεί η αποκατάσταση της εξουσίας διαθέσεως στο πρόσωπο του δικαιούχου από τη στιγμή που εκδόθηκε και κατέστη εκτελεστή η εκδοθείσα (εν ευρεία εννοία) δικαστική απόφαση για την αποδέσμευση περιουσιακών αγαθών. Είναι εξαιρετικής και διαχρονικής πρακτικής σημασίας η απάντηση στο ερώτημα πόσο δύσκολο είναι (ή πρέπει να είναι) και πόσος χρόνος απαιτείται (ή πρέπει να απαιτείται), ώστε μετά την έκδοση της δικαστικής απόφασης περί αποδέσμευσης λ.χ. τραπεζικού λογαριασμού να μπορέσει και πάλι ο δικαιούχος να διαθέσει ελεύθερα τα χρήματά του για να διεκπεραιώσει τις πλέον συνηθισμένες συναλλαγές της καθημερινής ζωής. Σε θεωρητικό επίπεδο η μόνη ορθολογική απάντηση απορρέει από τις θεμελιώδεις αρχές του συνταγματικού κράτους δικαίου και μπορεί να διατυπωθεί δίκην αξιώματος: *η διαδικασία της αποδέσμευσης δυνάμει δικαστικής απόφασης που στηρίζεται σε δικανική πεποίθηση πρέπει να είναι, έστω κατά τι, για ένα «λογικό δευτερόλεπτο», πιο γρήγορη από τη διαδικασία της δέσμευσης δυνάμει δικαστικής απόφασης που στηρίζεται σε απλές υπόνοιες ή ενδείξεις. Με πιο συνθηματική διατύπωση: η αποδέσμευση για τον αθώο ή τον αμέτοχο τρίτο πρέπει να λαμβάνει χώρα οπωσδήποτε ταχύτερα απ' ό,τι η δέσμευση για τον ύποπτο ή κατηγορούμενο. Διότι δεν μπορεί η αποκατάσταση της απόλαυσης του ατομικού δικαιώματος της ιδιοκτησίας/περιουσίας και της συνταγματικά κατοχυρωμένης οικονομικής ελευθερίας να διαρκεί χρονικά περισσότερο απ' ό,τι η επιβολή του περιορισμού τους. Δυστυχώς, όπως γνωρίζουν οι «παροικούντες την Ιερουσαλήμ», η εκτέλεση απόφασης περί αποδέσμευσης περιουσιακών στοιχείων είναι στην ποινική πράξη συνώνυμο της διαδικαστικής ταλαιπωρίας.*

II. Το ευρωπαϊκό και το ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο υπό τον ΚΠΔ και τον Ν. 4557/2018

Η επισκόπηση του ευρωπαϊκού και του εθνικού νομοθετικού πλαισίου καταδεικνύει ότι η σπουδή για την ταχεία και δραστική δέσμευση περιουσιακών στοιχείων στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών δεν συνοδεύεται από την αντίστοιχη σπουδή για ακόμη ταχύτερη αποδέσμευσή τους, όταν παύσουν να συντρέχουν οι προϋποθέσεις της. Απεναντίας, ιδιαίτερη σπουδή επιδεικνύεται από τον Ευρωπαϊκό νομοθέτη για τη διαχείρισή τους κατά τη διάρκεια της δέσμευσης, προκειμένου να μη απωλέσουν την αξία τους και να αποφέρουν τους καρπούς τους επ' ωφελεία του Δημοσίου σε περίπτωση που ακολουθήσει η επιβολή της δήμευσης. Η ιεράρχηση αυτή είναι μάλλον προβληματική: *η δημιουργία των προϋποθέσεων άμεσης ανάκτησης όλων των*

εξουσιών επί του περιουσιακού στοιχείου από το δικαιούχο θα έπρεπε να έχει πάντοτε το προβάδισμα, δεδομένου ότι πρόκειται για άρση περιορισμών συνταγματικά κατοχυρωμένων ατομικών δικαιωμάτων του.

Το βασικό ευρωπαϊκό νομοθετικό κείμενο για το ζήτημα που μας απασχολεί ήταν μέχρι πρόσφατα η αναφερθείσα Οδηγία 2014/42/ΕΕ.¹⁵ Στην § 3 του άρθρου 8 που φέρει τον τίτλο «διασφαλίσεις» ορίζεται το αυτονόητο: «Η απόφαση δέσμευσης παραμένει σε ισχύ μόνο για όσο διάστημα είναι αναγκαίο να διαφυλαχθεί το περιουσιακό στοιχείο ενόψει πιθανής επακολουθούσας δήμευσης». Στη δε § 5 του άρθρου 8 ορίζεται ότι: «Δεσμευμένα περιουσιακά στοιχεία τα οποία στη συνέχεια δεν δημεύονται επιστρέφονται αμέσως. Οι όροι ή οι δικονομικοί κανόνες υπό τους οποίους επιστρέφονται τα εν λόγω περιουσιακά στοιχεία καθορίζονται από το εθνικό δίκαιο». Ομοίως, το άρθρο 11 § 5 της νεόκοπης Οδηγίας (ΕΕ) 2024/1260, που αντικατέστησε (μεταξύ άλλων) την Οδηγία 2014/42/ΕΕ, προβλέπει ειδική εγγύηση, συμπύσσοντας σε μία τις δύο παραγράφους της προηγούμενης Οδηγίας. Έχει δε αυτή ως εξής: «Η απόφαση δέσμευσης παραμένει σε ισχύ μόνο για όσο διάστημα είναι αναγκαίο για να διαφυλαχθεί το περιουσιακό στοιχείο ενόψει πιθανής επικείμενης δήμευσης. Δεσμευμένα περιουσιακά στοιχεία τα οποία στη συνέχεια δεν δημεύονται αποδεσμεύονται χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση. Οι όροι ή οι δικονομικοί κανόνες υπό τους οποίους αποδεσμεύονται τα εν λόγω περιουσιακά στοιχεία καθορίζονται από το εθνικό δίκαιο». Στη σκέψη 24 του Προοιμίου της Οδηγίας αυτής ο ενωσιακός νομοθέτης περιορίζεται, ωστόσο, σε μια κενή περιεχομένου αοριστολογία-ευχολογία που δεν επεξηγεί πώς αντιλαμβάνεται την έλλειψη «αδικαιολόγητης καθυστέρησης»: «Λόγω της παρέμβασης στο δικαίωμα της ιδιοκτησίας που προκαλείται από αποφάσεις δέσμευσης, τέτοια προσωρινά μέτρα δεν θα πρέπει να διατηρούνται επί μεγαλύτερο χρονικό διάστημα από το αναγκαίο, ώστε το περιουσιακό στοιχείο να παραμένει διαθέσιμο προκειμένου να μπορεί στη συνέχεια να δημευθεί».

Σημειωτέον, οι §§ 3 και 5 του άρθρου 8 της προϊσχύσασας Οδηγίας 2014/42/ΕΕ δεν φαίνεται να έχουν ενσωματωθεί ρητά στο εθνικό δίκαιο με συγκεκριμένες διατάξεις. Για την (αυτονόητη) επιταγή της § 5 θα μπορούσε να υποστηρίξει κανείς ότι οι διατάξεις των άρθρων 311 §§ 2,3 και 373 §§ 2,4 του ΚΠΔ, καθώς και 42 § 9 του Ν. 4557/2018 σχετικά με την άρση της δέσμευσης κατόπιν έκδοσης βουλεύματος ή δικαστικής απόφασης, αρκούν.¹⁶ Ωστόσο, δεν είναι εμφανές με ποιο τρόπο το ελληνικό ποινικό δικονομικό δίκαιο υλοποιεί την επιταγή της «άμεσης» άρσης της δέσμευσης, ώστε ο δικαιούχος να απολαμβάνει πλήρως και ακώλυτα τα ατομικά δικαιώματα της ιδιοκτησίας (17 Σ) και της οικονομικής ελευθερίας (5 §1 Σ) του. Στην ποινική

15. Βλ. αναλυτικά Τσαγκαλίδη, ό. π., σ. 139 επ.

16. Κατά τον Τσαγκαλίδη, ό. π., σ. 214, 218, οι ρυθμίσεις της Οδηγίας έχουν μεταφερθεί με ικανοποιητικό τρόπο, και για την ενσωμάτωση των εγγυήσεων του άρθρου 8 δεν χρειάστηκαν ουσιώδεις μεταβολές στην ελληνική νομοθεσία.

πράξη συμβαίνει μάλλον το αντίθετο. Η διαδικασία για την εκτέλεση απόφασης αποδέσμευσης μπορεί να διαρκέσει από εβδομάδες έως και μήνες, λαμβάνει δε χώρα σε μεγάλο βαθμό με επιμέλεια (κόστος και ταλαιπωρία) του δικαιούχου. Δυστυχώς, υπό τη νέα Οδηγία (ΕΕ) 2024/1260 διαφαίνεται μια τάση (μικρής έστω) χρονικής επιμήκυνσης του περιορισμού του ατομικού δικαιώματος στην ιδιοκτησία/περιουσία μετά την άρση της αναγκαιότητας της δέσμευσης που διαπιστώθηκε δικαστικά, αντί της επιδίωξης να μειωθεί ο πραγματικός χρόνος αναμονής του δικαιούχου όσον αφορά την ανάκτηση της πραγματικής απόλαυσης του περιουσιακού αγαθού. Γίνεται, δηλαδή, υπόρρητα δεκτό ότι μπορεί να υπάρξει και κάποιος χρόνος «δικαιολογημένης» καθυστέρησης των αρχών όσον αφορά την αποδέσμευση, αφού επιτάσσεται πλέον αυτή να λάβει χώρα όχι «αμέσως», αλλά «χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση» (αμελλητί).

Ευρωπαϊκές διατάξεις αμέσου εφαρμογής στα κράτη μέλη της Ε.Ε. περιλαμβάνει και ο Κανονισμός (ΕΕ) 2018/1805 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14ης Νοεμβρίου 2018 σχετικά με την αμοιβαία αναγνώριση των αποφάσεων δέσμευσης και δήμευσης. Ωστόσο, κατά το άρθρο 23 §1 του Κανονισμού: *«Η εκτέλεση της απόφασης δέσμευσης ή της απόφασης δήμευσης διέπεται από το δίκαιο του κράτους εκτέλεσης και οι αρχές του είναι αποκλειστικά αρμόδιες να αποφασίζουν σχετικά με τις διαδικασίες εκτέλεσής της και να καθορίζουν όλα τα συναφή μέτρα»*. Κατά το άρθρο 27 του Κανονισμού, όταν η απόφαση δέσμευσης παύει να ισχύει, η αρχή έκδοσης την ανακαλεί «αμελλητί» και ενημερώνει «αμέσως» την αρχή εκτέλεσης, με οποιοδήποτε μέσο μπορεί να τεκμηριωθεί εγγράφως, για την ανάκληση της απόφασης δέσμευσης, καθώς και για κάθε απόφαση ή μέτρο που συνεπάγεται την ανάκληση αυτής. Η δε αρχή εκτέλεσης περατώνει την εκτέλεση της απόφασης δέσμευσης, μόλις ενημερωθεί από την αρχή έκδοσης. Η υλοποίηση της απόφασης αποδέσμευσης που προέρχεται από άλλο κράτος μέλος επαφίεται όμως και στις περιπτώσεις αυτές στο εθνικό δικονομικό δίκαιο.

Η μόνη σχετική εθνική ρύθμιση με αναφορά στον χρόνο που μεσολαβεί μεταξύ της διαπίστωσης της άρσης της αναγκαιότητας διατήρησης της δέσμευσης και της ανάκτησης της πραγματικής εξουσίας διάθεσης/απόλαυσης του περιουσιακού στοιχείου υπάρχει στον Ν. 4478/2017, ο οποίος υποτίθεται ότι ενσωμάτωσε, μεταξύ άλλων, την Οδηγία 2014/42/ΕΕ, και αφορά τις περιπτώσεις διαβίβασης απόφασης δέσμευσης άλλου κράτους-μέλους της Ε.Ε. στις ελληνικές δικαστικές αρχές. Κατά το άρθρο 17 § 3 του Ν. 4478/2017, μετά την κοινοποίηση από τις αρχές του κράτους έκδοσης στις ελληνικές δικαστικές αρχές της απόφασης άρσης της δέσμευσης, αίρεται, με επιμέλεια του αρμόδιου ανακριτή στην περιφέρεια του οποίου ευρίσκεται το περιουσιακό στοιχείο, *«το ταχύτερο δυνατόν»* το ληφθέν σε εκτέλεση της απόφασης μέτρο. Και εδώ όμως δεν διευκρινίζεται η διαδικασία για να υλοποιηθεί η άρση των περιορισμών στο ατομικό δικαίωμα ιδιοκτησίας/περιουσίας και την οικονομική ελευθερία *«το ταχύτερο δυνατόν»*, ούτε τίθενται συγκεκριμένα χρονικά όρια εντός των οποίων οι δικαστικές αρχές είναι υποχρεωμένες

να ενεργήσουν (επ' απειλή λ.χ. πειθαρχικών κυρώσεων για τους αδικαιολογήτως βραδυπορούντες ή ράθυμους).

Κρίσιμη για το θέμα που μας απασχολεί υπό το ενωσιακό δίκαιο¹⁷ είναι λοιπόν η ερμηνεία των όρων «αμέσως» (immediately, immédiatement, umgehend) και «αμελλητί» ή «χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση» (without delay, sans délai, unverzüglich) – ερμηνεία από την οποία εξαρτάται η εκτίμηση της υλοποίησης από το εθνικό δικονομικό δίκαιο της ειδικής εγγύησης που προβλέπει ο ενωσιακός νομοθέτης. Στο εθνικό δικονομικό δίκαιο δεν εντοπίζονται, ωστόσο, διατάξεις που να υλοποιούν αποτελεσματικά την απαίτηση των Οδηγιών για «άμεση» ή «αμελλητί» αποδέσμευση ή να επιβάλλουν κυρώσεις στα υπαίτια για την υπέρβαση του συγκεκριμένου χρονικού περιορισμού κρατικά όργανα ή/και νομικά και φυσικά πρόσωπα του χρηματοπιστωτικού τομέα.

Κατ' αρχάς, τέτοιες διατάξεις δεν υπάρχουν στο όγδοο βιβλίο του ΚΠΔ, όπου ρυθμίζεται η εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων. Στο άρθρο 552 § 3 ΚΠΔ αναφέρεται μεν: «*Αν η δήμευση αφορά απαίτηση, ο εισαγγελέας του δικαστηρίου ή του δικαστικού συμβουλίου που εξέδωσε τη σχετική απόφαση ή βούλευμα, αντίστοιχα, επιμελείται της άμεσης λήψης των αναγκαίων αναγκαστικών μέτρων από τον διευθυντή του δημόσιου ταμείου, κατ' εφαρμογή του Κώδικα Εισπράξεως Δημοσίων Εσόδων, εκτός αν ειδική διάταξη ορίζει διαφορετικά*». Δεν συνοδεύεται όμως η ρύθμιση αυτή από μια αντίστοιχη πρόβλεψη, κατ' επιταγήν και της Οδηγίας, κατά την οποία ο Εισαγγελέας επιμελείται και της άμεσης ή αμελλητί άρσης της δέσμευσης, όταν εκδοθεί σχετική απόφαση ή βούλευμα. Ομοίως στο άρθρο 552 § 4 ΚΠΔ ορίζεται: «*Αν η δήμευση αφορά ακίνητο, ο εισαγγελέας του δικαστηρίου ή του δικαστικού συμβουλίου που εξέδωσε τη σχετική απόφαση ή βούλευμα, αντίστοιχα, κοινοποιεί αντίγραφο τους στον αρμόδιο φύλακα μεταγραφών ή προϊστάμενο του κτηματολογικού γραφείου, ο οποίος υποχρεούται να προβεί την ίδια ημέρα σε σχετική σημείωση στα οικεία βιβλία και να αρχειοθετήσει το έγγραφο που του κοινοποιήθηκε, αν δε η απόφαση ή το βούλευμα είναι αμετάκλητα, να τα μεταγράψει*». Ούτε η ρύθμιση αυτή συνοδεύεται από τη δικαιοκρατικά αυτονόητη αντίστοιχη ρύθμιση για την αποδέσμευση.

Ειδικά για τα ακίνητα, η απάντηση όσον αφορά το νόημα των όρων «αμέσως» ή «χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση», όταν λαμβάνει χώρα αποδέσμευση, είναι τρόπον τινά αυτονόητη και συνάγεται από το ίδιο το περιεχόμενο των διατάξεων που προβλέπουν το μέτρο της δέσμευσης: απαιτείται η γνωστοποίηση της απόφασης ή του βουλεύματος από τον αρμόδιο Εισαγγελέα αμελλητί με κάθε μέσο, με προϋποθέσεις που εξασφαλίζουν την έγγραφη απόδειξη και επιτρέ-

17. Η νέα Οδηγία (ΕΕ) 2024/1260 προβλέπει στο άρθρο 33 προθεσμία μεταφοράς της στα εθνικά δίκαια ως τις 23 Νοεμβρίου 2026.

που τη διαπίστωση της γνησιότητάς τους, κατά περίπτωση στον αρμόδιο υποθηκοφύλακα ή προϊστάμενο κτηματολογικού γραφείου ή νηολογίου ή άλλης αρμόδιας υπηρεσίας όπου καταχωρίζεται η σχετική εγγραφή, οι οποίοι υποχρεούνται να *προβούν την ίδια ημέρα* σε σχετική σημείωση στα οικεία βιβλία και να αρχειοθετήσουν το έγγραφο που τους έχει κοινοποιηθεί. Με μια τέτοια γενική διάταξη περί αποδέσμευσης καλύπτονται *de lege ferenda*: α) η δέσμευση ακινήτου, πλοίου ή αεροσκάφους, που επιβάλλεται κατά το άρθρο 261 § 1 περ. ε' ΚΠΔ από τον Ανακριτή· β) η δέσμευση που επιβάλλεται κατά το άρθρο 42 §3 Ν. 4557/2018 με διάταξη για την απαγόρευση εκποίησης ορισμένου ακινήτου ή άλλου περιουσιακού στοιχείου του κατηγορουμένου από τον Ανακριτή ή τον Πρόεδρο της Αρχής Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες· γ) η κατά το άρθρο 36 § 2 ΚΠΔ δέσμευση ακινήτου, πλοίου ή αεροσκάφους από τους Εισαγγελείς Οικονομικού Εγκλήματος. Οποιαδήποτε άλλη επιλογή αντιβαίνει στις ως άνω συνταγματικές διατάξεις, στο άρθρο 8 § 5 της παλαιάς Οδηγίας (ΕΕ) 2014/42 και στο άρθρο 11 § 5 της νέας Οδηγίας (ΕΕ) 2024/1260. Εφόσον μάλιστα πρόκειται για εγγύηση ατομικού δικαιώματος έναντι κρατικών οργάνων, πρέπει να γίνει δεκτό ότι *οι διατάξεις των Οδηγιών που επιτάσσουν την άμεση ή αμελλητί αποδέσμευση αναπτύσσουν κάθετο άμεσο αποτέλεσμα*, εφόσον δεν έχει λάβει χώρα μεταφορά τους στο εθνικό δικονομικό δίκαιο εντός της προθεσμίας.¹⁸ Τούτο ισχύει ιδίως για το άρθρο 8 § 5 της Οδηγίας (ΕΕ) 2014/42 (δεδομένου ότι η προθεσμία για τη μεταφορά της νέας Οδηγίας στο εθνικό δίκαιο δεν έχει παρέλθει ακόμη).

Κεντρικό ζήτημα για την καθημερινότητα της ποινικής πράξης αποτελεί η αποδέσμευση τραπεζικών λογαριασμών και άλλων άυλων περιουσιακών αγαθών, π.χ. μετοχών, αμοιβαίων κεφαλαίων και άλλων χρηματοπιστωτικών μέσων που τηρούνται σε ψηφιακά χαρτοφυλάκια. Για την αποδέσμευση τους ακολουθείται μέχρι και σήμερα μια διαδικασία που προσομοιάζει στην παραδοσιακή απόδοση κατασχεμένων αντικειμένων. Σημειωτέον, ο νέος Ν. 5042/2023, καίτοι τύποις ισχύει, τελεί κατ' ουσίαν σε *vacatio legis*, καθώς δεν έχουν εκδοθεί ακόμη οι προβλεπόμενες κανονιστικές διοικητικές πράξεις (υπουργικές αποφάσεις) για την εφαρμογή του. Η διαδικασία αποδέσμευσης τραπεζικών λογαριασμών και χρηματοπιστωτικών μέσων που τηρούνται σε ψηφιακά χαρτοφυλάκια από Τράπεζες και λοιπούς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς έχει (στην πράξη) σήμερα ως εξής: μετά το αμετάκλητο της δικαστικής απόφασης ή του βουλεύματος που εκδόθηκε κατά τα άρθρα 373 ή 311 ΚΠΔ, αντίστοιχα, απαιτείται υποβολή αίτησης για εκτέλεση των αποφάσεων αυτών και αποδέσμευση των τραπεζικών λογαριασμών κλπ. στο Τμήμα Εκτελέσεων της αρμόδιας Εισαγγελίας, διαβίβαση της αίτησης αυτής υπηρεσιακώς στην Τράπεζα της Ελλάδος και ενημέρωση από την Τράπεζα της Ελλάδος των επιμέρους Τρα-

18. Για το κάθετο άμεσο αποτέλεσμα, βλ. τη θεμελιώδη απόφαση του ΔΕΚ *Van Duyn κατά Home Office* (04.12.1974), ελεύθερα προσπελάσιμη στην ιστοσελίδα της Ε.Ε. [eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:61974CJ0041]

πεζών, ώστε να ολοκληρωθεί (χειροκίνητα) η αποδέσμευση των τραπεζικών λογαριασμών και ψηφιακών χαρτοφυλακίων στο πληροφοριακό σύστημα της κάθε Τράπεζας. Η διαδικασία αυτή πόρρω απέχει από τη δικαιοκρατική επιταγή για *άμεση* ή *αμελλητί* αποκατάσταση της εξουσίας διαθέσεως, και μετά βεβαιότητας διαρκεί πολύ περισσότερο χρόνο απ' όσο χρειάζονται οι δικαστικές αρχές και η Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων για να δεσμεύσουν τα συγκεκριμένα άυλα περιουσιακά στοιχεία. Συνεπώς, η δικονομική πραγματικότητα είναι εκ διαμέτρου αντίθετη στο ως άνω διατυπωθέν δικαιοκρατικό αξίωμα ότι η αποδέσμευση πρέπει να είναι ταχύτερη, τουλάχιστον κατά τι, από την επιβολή της δέσμευσης. Ούτε φαίνεται η εν τοις πράγμασι σημαντική χρονική καθυστέρηση της αποδέσμευσης να απασχολεί σοβαρά τον νομοθέτη ή την ποινική Δικαιοσύνη.

Ακόμη και όπου τα πληροφοριακά συστήματα μπορούν να υπηρετήσουν την ως άνω δικαιοκρατική επιταγή, αυτά αχρηστεύονται και παρακάμπτονται με την προσθήκη περιττών και δικαιοκρατικά μη ανεκτών δικλείδων ελέγχου από φυσικά πρόσωπα, όπως χαρακτηριστικά συμβαίνει με τα χρονικά όρια που προβλέπει ο νόμος για τη διάρκεια της δέσμευσης. Ειδικότερα, η δέσμευση περιουσιακών στοιχείων τελεί υπό νομοθετικά κατοχυρωμένους χρονικούς περιορισμούς, ώστε να τηρείται η αρχή της αναλογικότητας κατά την επιβολή του μέτρου, όπως επιβάλλεται από το άρθρο 8 § 3 της παλαιάς Οδηγίας (ΕΕ) 2014/42, καθώς και από το άρθρο 11 § 5 της νέας Οδηγίας (ΕΕ) 2024/1260.¹⁹ Κατά το άρθρο 36 § 2 ΚΠΔ οι διατάξεις που εκδίδονται από τους Εισαγγελείς Οικονομικού Εγκλήματος για τη δέσμευση περιουσιακών στοιχείων ισχύουν για εννέα (9) μήνες και μπορούν να παραταθούν για άλλους εννέα (9). Το ίδιο ισχύει κατά το άρθρο 42 § 7 του Ν. 4557/2018 και για τις Διατάξεις του Προέδρου της Αρχής Καταπολέμησης Νομιμοποίησης Εσόδων. Ομοίως κατά το άρθρο 262 § 4 ΚΠΔ η δέσμευση αίρεται *«αυτοδικαίως»*, αν δεν εκδοθεί οριστική απόφαση ποινικού δικαστηρίου σε πρώτο βαθμό, εντός χρονικού διαστήματος πέντε (5) ετών από την έκδοση της διάταξης του ανακριτή. Κατά το άρθρο 42 § 9 του Ν. 4557/2018 η ως άνω ρύθμιση του άρθρου 262 § 4 ΚΠΔ ισχύει και για τις δεσμεύσεις που επιβάλλονται κατά τις διατάξεις του νόμου αυτού.

Μπορεί να υλοποιηθεί *«άμεσα»* το *«αυτοδικαίως»*; Η τεχνική απάντηση είναι ότι μπορεί με ακρίβεια δευτερολέπτου. Όταν εκδίδεται μια διάταξη δέσμευσης τραπεζικών λογαριασμών και λοιπών χρηματοπιστωτικών μέσων που τηρούνται στα τραπεζικά ιδρύματα, αυτή εκτελείται ως εξής: μόλις κοινοποιηθεί στην Τράπεζα, κάποιος στέλεχος ή έμμισθος δικηγόρος της αρμόδιας Διεύθυνσης Κανονιστικής Συμμόρφωσης προβαίνει στην σχετική καταχώριση στο πληροφο-

19. Βλ. σχετικώς *Τσαγκαλίδη*, ό. π., σ. 346, 353· *Μιχαλοπούλου*, Δέσμευση στα πλαίσια του Ν 4557/2018, εις: Παππάς (επιμ.), Ποινική Προδικασία (Από τη θεωρία στην πράξη), 2023, σ. 382 επ. Βλ. αναλυτικά για την ανάγκη χρονικών περιορισμών στη δέσμευση των *γράφοντα*, Η δέσμευση περιουσιακών στοιχείων από τον Εισαγγελέα Οικονομικού Εγκλήματος, *The Art of Crime* 4/2018 [https://theartofcrime.gr/η-δέσμευση-περιουσιακών-στοιχείων-απ/].

ριακό σύστημα της Τράπεζας και αμέσως, από την επόμενη στιγμή, «παγώνουν» οι τραπεζικοί λογαριασμοί κλπ. Στη σχετική εφαρμογή του πληροφοριακού συστήματος της Τράπεζας υπάρχει πρόβλεψη για καταχώριση χρόνου λήξης της δέσμευσης. Όταν δηλαδή ο υπάλληλος καταχωρίζει τα στοιχεία της διάταξης δέσμευσης, πρέπει να εισάγει υποχρεωτικά ημερομηνία έναρξης και ημερομηνία λήξης της δέσμευσης. Για να παρακάμψουν το σύστημα και να μη λήξει αυτόματα η δέσμευση, οι τραπεζικοί υπάλληλοι συμπληρώνουν ως ημερομηνία λήξης «31.12.9999». Κατά πληροφορίες, ακόμη και αν η εφαρμογή που χρησιμοποιείται δεν έχει επιλογή χρόνου αυτόματης λήξης, αυτή μπορεί να σχεδιαστεί και να υλοποιηθεί με απασχόληση τριών ατόμων του αρμόδιου τμήματος πληροφορικής της Τράπεζας σε περίπου πέντε εργάσιμες ημέρες. Τόσο εύκολα υλοποιείται το «αυτοδικαίως» και το «αμέσως» σε μια συστημική Τράπεζα: τρία άτομα σε πέντε εργάσιμες ημέρες.

Η στάση του νομοθέτη και των δικαστικών αρχών μόνον ως υποκριτική μπορεί να χαρακτηριστεί, αφού αναζητούνται μονίμως τρόποι για να παρακαμφθεί η αμεσότητα και η ασφάλεια που παρέχει η ψηφιοποίηση της οικονομικής δραστηριότητας. Στον Ν. 4557/2018 η «άμεση» και «αυτοδίκαιη» άρση της δέσμευσης που επιτάσσουν το ευρωπαϊκό δίκαιο και το Σύνταγμα υποσκάπτεται ρητώς με την πρόβλεψη έκδοσης «διαπιστωτικής πράξης» εκ μέρους του Εισαγγελέα στον οποίο έχει χρεωθεί η ποινική δικογραφία. Κατά το μεν άρθρο 42 §9 εδ. α' Ν. 4557/2018 η δέσμευση κατά το άρθρο αυτό αίρεται αυτοδικαίως, όταν παρέλθουν τα χρονικά όρια που ορίζονται στην § 4 του άρθρου 262 ΚΠΔ, πλην όμως κατά το άρθρο 42 § 10 εδ. τελευταίο στις «περιπτώσεις αυτοδίκαιης άρσης της ισχύος της διάταξης, διαπιστώνεται η παρέλευση των χρονικών ορίων με πράξη του αρμόδιου εισαγγελέα που χειρίζεται την υπόθεση και το αποτέλεσμά της γνωστοποιείται στον ενδιαφερόμενο».²⁰ Η «αυτοδίκαιη» άρση δεν είναι, δηλαδή, πράγματι αυτοδίκαιη! Δημιουργείται έτσι ένα λογικώς οξύμωρο σχήμα: μια αυτοδίκαιη άρση της δέσμευσης, που δεν μπορεί όμως να υλοποιηθεί, μέχρι να εκδοθεί μια πράξη η οποία θα διαβιβαστεί στον χρηματοπιστωτικό οργανισμό διά της Τραπεζίας της Ελλάδος, ώστε χειροκίνητα να αποδεσμευθούν στο πληροφοριακό σύστημά του οι τραπεζικοί λογαριασμοί και τα ψηφιακά χαρτοφυλάκια των λοιπών χρηματοπιστωτικών προϊόντων. Η δε «αμεσότητά» της εξαρτάται από τον φόρτο της χρέωσης και την επιμέλεια του Εισαγγελέα που έτυχε να χειρίζεται την υπόθεση, των υπαλλήλων της Τράπεζας της Ελλάδος και των υπαλλήλων του χρηματοπιστωτικού οργανισμού. Επί του θέματος είχε προηγηθεί η υπ' αριθμ. 4/2021 Γνωμοδότηση του Εισαγγελέως του Αρείου Πάγου,²¹ στην οποία μάλλον οφείλεται η επινόηση αυτού του οξύμωρου σχήματος της αυτοδίκαιης άρσης της δέσμευσης που προϋποθέτει, οπωσδήποτε, διαπίστωσή της με διάταξη δικαστικού λειτουργού τόσο για τις περιπτώσεις δέσμευσης περι-

20. Μιχαλοπούλου, ό. π., σ. 384.

21. ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

ουσιακών στοιχείων κατά τον Ν. 4557/2018 όσο και για εκείνες της δέσμευσης περιουσιακών στοιχείων από τον Ανακριτή κατά το άρθρο 261 επ. ΚΠΔ. Αναφέρεται μεν στην ως άνω Γνωμοδότηση επί λέξει ότι «η διάταξη του άρθρου 262 παρ. 4 ΚΠοινΔ κατά σαφή τρόπο και διατύπωση μη επιδεχόμενη ερμηνευτικής προσεγγίσεως, επιβάλλει την αυτοδίκαιη παύση της ισχύος των ανακριτικών διατάξεων δέσμευσης τραπεζικών λογαριασμών και των λοιπών προβλεπομένων περιουσιακών στοιχείων, μετά την άπρακτη παρέλευση του οριζόμενου χρονικού ορίου πέντε (5) ετών από την έκδοση της διάταξης. Δεν απαιτείται επομένως δικαστική κρίση (εκτός εάν έχει εκδοθεί οριστική σε πρώτο βαθμό επιληφθέντος ποινικού δικαστηρίου)». Ωστόσο, στη συνέχεια η Γνωμοδότηση αυτοαναιρείται, δεχόμενη ότι απαιτείται προηγούμενη επιμελής επεξεργασία και έλεγχος των όρων και προϋποθέσεων της αποδέσμευσης πέραν της παρέλευσης άπρακτης της ως άνω προθεσμίας της πενταετίας, και καταλήγει ότι «η αυτοδίκαιη παύση και άρση της δέσμευσης χρήζει διαπιστωτικής πράξης-διάταξης του επιτετραμμένου ή εντεταλμένου κατά τον ΚΟΔΚΔΔ (Ν. 1756/88) Εισαγγελικού λειτουργού που εποπτεύει ή ορίζεται κατά τον Κανονισμό Εσωτερικής υπηρεσίας (άρθρα 15 παρ. 7, 16, 17 παρ. 5 του νόμου αυτού) που διαλαμβάνει τα στοιχεία των άρθρων 139, 138 σε συνδυασμό προς άρθρο 137 ΚΠοινΔ, χάριν της επιδιωκόμενης ασφάλειας του δικαίου και του ευαίσθητου ως και σοβαρού αντικειμένου της δέσμευσης».²²

Είναι, βέβαια, γεγονός ότι με την ως άνω Γνωμοδότηση δόθηκε μια πρακτική λύση σε ένα μάλλον φαιδρό γραφειοκρατικό θέμα, όπως προκύπτει ανάγλυφα από την εξής χαρακτηριστική πραγματική περίπτωση που απασχόλησε το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών Αθηνών: η εννεάμηνη προθεσμία είχε παρέλθει άνευ παρατάσεως, πλην όμως η μεν Τράπεζα ζητούσε εντολή από τον Εισαγγελέα για να αποδεσμεύσει το λογαριασμό, ο δε Εισαγγελέας Εκτελέσεων δεν είχε εις χείρας του κάτι για να διατάξει την εκτέλεσή του. Ο ύποπτος καθ' ου η δέσμευση προσέφυγε τότε με αίτησή του στο Συμβούλιο Πλημμελειοδικών Αθηνών, το οποίο την απέρριψε με το υπ' αριθμ. 1635/2021 βούλευμά του (αδημ.), όπως αυτό διορθώθηκε από το υπ' αριθμ. 1884/2021 βούλευμά του (αδημ.), δεχόμενο ότι η διάρκεια ισχύος της διάταξης δέσμευσης και ο χρόνος παύσης της ισχύος της ρυθμίζονται αυστηρά και αποκλειστικά από τον νόμο και δεν δύναται να εκδοθεί για τον λόγο αυτόν από το Συμβούλιο βούλευμα διαπιστωτικού ή βεβαιωτικού χαρακτήρα, ήτοι βούλευμα που να διαπιστώνει ή να βεβαιώνει την παύση ισχύος της εν λόγω Διατάξεως ή που να διατάσσει την άρση της δέσμευσης των επίμαχων λογαριασμών, καθώς τέτοια δικονομική δυνατότητα δεν προβλέπεται από καμία διάταξη νόμου. Διέξοδος από αυτό το απόλυτο δικονομικό αδιέξοδο (που παραβίαζε κατάφωρα το Σύνταγμα, τον νόμο και το άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, αφού η δέσμευση συνεχιζόταν εν τοις πράγμασι) δόθηκε με την έκδοση διαπιστωτικής πράξης από τον ίδιο Εισαγγελέα που χειριζόταν την υπόθεση και είχε προτείνει τα ανωτέρω στο Δικαστικό Συμβούλιο, αφού εντωμεταξύ

22. Πρβλ. *Karlsruher Kommentar-StPO/Spillecke*, 9. Aufl. 2023, StPO § 111j Rn. 12.

είχε εκδοθεί η ως άνω Γνωμοδότηση του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου. Ούτε όμως και αυτή προβλεπόταν τότε πουθενά, αφού η σχετική τροποποίηση στον Ν. 4557/2018 έγινε μερικώς μήνες αργότερα με τον Ν. 4855/2021 και η Γνωμοδότηση του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου στερούνταν, έως τότε, προδήλως νομίμου ερείσματος (όπως είχε διαγνώσει ως άνω το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών). Στο βαθμό, πάντως, που η έκδοση της συγκεκριμένης διαπιστωτικής πράξης καθυστερεί έτι περαιτέρω την αποδέσμευση περιουσιακών στοιχείων, αυτή η εκ των υστέρων νομιμοποιηθείσα πρακτική της έκδοσης διαπιστωτικών πράξεων πρέπει να κριθεί ως αντίθετη στο Σύνταγμα και στο υπέρτερο ευρωπαϊκό δίκαιο των Οδηγιών της Ε.Ε. και της Ε.Σ.Δ.Α., δεδομένου ότι συνιστά αδικαιολόγητο περαιτέρω χρονικό περιορισμό του δικαιώματος ιδιοκτησίας/περιουσίας και της οικονομικής ελευθερίας, ο οποίος είναι δυσανάλογος και μη αναγκαίος, εφόσον υπάρχει τεχνικός τρόπος να υλοποιηθεί η αποδέσμευση με ασφάλεια, χρονικά αμέσως και (κυριολεκτικά) αυτοδικαίως.

III. Το νέο νομοθετικό πλαίσιο του Ν. 5042/2023

Στη σκέψη υπ' αριθμ. 32 του προοιμίου της Οδηγίας 2014/42/ΕΕ προβλέπεται ότι: *«Τα κράτη μέλη θα πρέπει να λάβουν κατάλληλα μέτρα, για παράδειγμα τη θέσπιση εθνικών κεντρικών υπηρεσιών διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων, ενός συνόλου εξειδικευμένων υπηρεσιών ή ισοδύναμων μηχανισμών, με σκοπό να διαχειρίζονται αποτελεσματικά τα περιουσιακά στοιχεία που δεσμεύονται πριν από τη δήμευση και να διατηρούν την αξία τους, εν αναμονή δικαστικής απόφασης»*. Πράγματι, το άρθρο 10 § 1 της Οδηγίας επέβαλε στα κράτη μέλη της Ε.Ε. την υποχρέωση αυτή, στην οποία ανταποκρίθηκε (τύποις) η ελληνική Πολιτεία αρχικά με το άρθρο 5 του Ν. 4478/2017²³ και εν συνεχεία με τη θέσπιση του Ν. 5042/2023²⁴. Με τον νόμο αυτό (δι-

23. Όριζε: «Με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των συναρμόδιων Υπουργών συνιστάται κεντρική υπηρεσία ή καθορίζεται υφιστάμενος φορέας με αρμοδιότητα τη διαχείριση των δημευμένων περιουσιακών στοιχείων, η οποία μπορεί να περιλαμβάνει τη χρήση αυτών για το δημόσιο συμφέρον, για κοινωνικούς σκοπούς ή για την ικανοποίηση του θύματος, καθώς και την αποτελεσματική διαχείριση περιουσιακών στοιχείων που δεσμεύονται ενόψει πιθανής δήμευσης. Η αποτελεσματική διαχείριση των δεσμευμένων περιουσιακών στοιχείων περιλαμβάνει τη δυνατότητα πώλησης ή μεταβίβασης αυτών, όταν κρίνεται απαραίτητο για τη διασφάλιση της οικονομικής τους αξίας». Κατά την ως άνω νομοθετική εξουσιοδότηση εκδόθηκε η Κ.Υ.Α. υπ' αριθμ. 24296 οίκ/29.03.2018 (ΦΕΚ Β' 1302/13.04.2018) «Καθορισμός φορέα για τη διαχείριση δεσμευμένων και δημευμένων περιουσιακών στοιχείων, σύμφωνα με το άρθρο 5 του ν. 4478/2017 και διαδικασία συλλογής, ταξινόμησης και επεξεργασίας στατιστικών στοιχείων, σύμφωνα με τα άρθρα 11 και 32 του ν. 4478/2017», με την οποία καθορίστηκε η Ειδική Γραμματεία του Σώματος Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος (Σ.Δ.Ο.Ε.) και ειδικότερα το Τμήμα Ανάκτησης Περιουσιακών Στοιχείων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και Αμοιβαίας Συνδρομής της Διεύθυνσης Στρατηγικού Σχεδιασμού και Προγραμματισμού Ερευνών της Ε.Γ. Σ.Δ.Ο.Ε. του Υπουργείου Οικονομικών, ως φορέας με αρμοδιότητα τη διαχείριση των δημευμένων και δεσμευμένων περιουσιακών στοιχείων. Το άρθρο 5 Ν. 4478/2017 και η ως άνω Κ.Υ.Α. καταργήθηκαν από 01.01.2024 που τέθηκε σε ισχύ ο Ν. 5042/2023, δυνάμει του άρθρου 26 § 1 του νόμου αυτού.

24. *Τσαγκαλίδης*, ό. π., σ. 217. Έχει εκδοθεί σχετικώς και η Οδηγία της Α.Α.Δ.Ε. υπ' αριθμ. Ο.3035/13.04.2023 (ΑΔΑ: Ψ9Ξ046ΜΠ3Ζ-ΔΕΩ).

ακηρύσσεται ότι) καθορίζεται ένα ενιαίο πλαίσιο για την ανάκτηση, διαχείριση και αξιοποίηση των περιουσιακών στοιχείων που προέρχονται από εγκληματικές δραστηριότητες, και αυτά δεσμεύονται, κατάσχονται ή δημεύονται στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας. Σκοπός των διατάξεων του Μέρους Α' του νόμου αυτού είναι κατά το άρθρο 1 η ενίσχυση της διαφάνειας και των δημοσίων εσόδων μέσω καθορισμού ενιαίου πλαισίου για την ανάκτηση και διαχείριση των δεσμευμένων, συμπεριλαμβανομένων των κατασχεμένων και των δημευμένων περιουσιακών στοιχείων από εγκληματικές δραστηριότητες, και τη χρήση αυτών για το δημόσιο συμφέρον, για κοινωνικούς σκοπούς ή για την ικανοποίηση του θύματος. Επίσης, διακηρυγμένο στόχο του Ν. 5042/2023 αποτελεί η ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της διαχείρισης των στοιχείων αυτών για τη διασφάλιση της οικονομικής τους αξίας μέσω της ηλεκτρονικοποίησης των σχετικών διαδικασιών που αφορούν στη λειτουργία κεντρικού μητρώου και ενισχύουν τη διαφάνεια και λογοδοσία.

Ωστόσο, η άμεση (ή χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση) αποδέσμευση δεν συνιστά διακηρυγμένο σκοπό του νόμου αυτού, με αποτέλεσμα η υποβολή των δεσμευμένων περιουσιακών στοιχείων σε διαχείριση να λαμβάνει χώρα εις βάρος της «άμεσης» ή «αμελλητί» εκτέλεσης της άρσης της δέσμευσης που αποφασίστηκε από την αρμόδια δικαστική αρχή με διάταξη, βούλευμα ή δικαστική απόφαση. Για τους σκοπούς της διαχείρισης δημιουργείται ένα καθεστώς που εξομοιώνει κατ' ουσίαν την αποδέσμευση με την παραδοσιακή απόδοση κατασχεμένων ενσώματων αντικειμένων. Όταν (και αν) εφαρμοστεί ο νόμος αυτός, η αμεσότητα της αποδέσμευσης θα έχει θυσιαστεί de jure στον βωμό της διαχείρισης και αξιοποίησης των περιουσιακών στοιχείων επ' ωφελεία του Δημοσίου. Η άμεση άρση των περιορισμών στο δικαίωμα ιδιοκτησίας/περιουσίας και στην οικονομική ελευθερία του δικαιούχου κρίθηκε, καθώς φαίνεται, ήσσονος σημασίας σε σχέση με το συμφέρον του Δημοσίου από τη διατήρηση και επαύξηση της αξίας των δεσμευμένων περιουσιακών στοιχείων, προκειμένου να επωφεληθεί αυτής μετά τη δήμευσή τους. Η βασική κριτική που μπορεί, επομένως, να ασκηθεί στο νέο νομοθετικό καθεστώς είναι ότι δεν φρόντισε για την πρακτική εναρμόνιση των αντίρροπων συμφερόντων, ιδίως του συμφέροντος του δικαιούχου να ανακτήσει άμεσα την εξουσία διαθέσεως των περιουσιακών του στοιχείων μετά τη σχετική δικαστική κρίση και του συμφέροντος του Δημοσίου να δημεύσει περιουσιακά στοιχεία αντίστοιχης τουλάχιστον αξίας με αυτά που δέσμευσε.

Μέχρι σήμερα, παρά την πάροδο 20 μηνών από τη θέση του σε ισχύ, δεν έχει λήξει η *vacatio legis*, δεδομένου ότι δεν έχει εκδοθεί η σωρεία των εφαρμοστικών υπουργικών αποφάσεων που απαιτούνται κατά το άρθρο 32 για την εφαρμογή του (συνολικά 12, όσες και οι παράγραφοι του άρθρου αυτού). Τούτο είναι απόλυτα φυσικό, αφού η εφαρμογή του νόμου εξαρτάται, εντέλει, από τη βούληση και την τεχνική δυνατότητα των τμημάτων πληροφορικής των τραπεζών και

λοιπών χρηματοπιστωτικών οργανισμών να υλοποιήσουν τεχνικά τα κελεύσματά του. Τούτο συνιστά λίαν δυσχερές έργο από τεχνικής απόψεως, αν αναλογιστεί κανείς π.χ. ότι μέχρι σήμερα δεν έχουν κατορθώσει οι αντίστοιχοι φορείς να υλοποιήσουν τεχνικά και χωρίς προβλήματα την απαιτούμενη διασύνδεση για την απευθείας άντληση των στοιχείων που απαιτούνται για την αυτόματη συμπλήρωση των Δηλώσεων Περιουσιακής Κατάστασης. Οι δε Τράπεζες δεν έχουν κανένα λόγο να επιδείξουν πνεύμα συνεργασίας για την υλοποίηση των απαιτήσεων διασύνδεσης και παραμετροποίησης των πληροφοριακών συστημάτων τους, την οποία επιβάλλει το νέο νομοθετικό πλαίσιο, καθώς αν εφαρμοστεί ο νόμος, θα πρέπει να μεταφέρουν όλα τα σχετικά κεφάλαια και χρηματοπιστωτικά μέσα στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων, δηλαδή να απωλέσουν καταθέσεις που προσμετρούν στα διαθέσιμά τους, με βάση τα οποία υπολογίζονται οι δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας. Πέραν δε τούτου, η εφαρμογή του νόμου προϋποθέτει ότι και το Τ.Π.Δ. θα είναι πλέον τεχνικά έτοιμο να ανταποκριθεί στον νέο του ρόλο ως, κατ' ουσίαν, δημόσιας υπερτράπεζας.

Ειδικότερα, στον Ν. 5042/2023 προβλέπεται ότι η διαχείριση και αξιοποίηση των δεσμευμένων, μεταξύ άλλων, περιουσιακών στοιχείων γίνεται υπό την εποπτεία Φορέα Διαχείρισης και μέσω της σύστασης και λειτουργίας ενός ηλεκτρονικού Μητρώου. Ως Φορέας Διαχείρισης Δεσμευμένων, συμπεριλαμβανομένων των κατασχεμένων, και Δημευμένων Περιουσιακών Στοιχείων, ορίζεται κατά το άρθρο 5 η Γενική Διεύθυνση του Σώματος Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος (Γ.Δ.Σ.Δ.Ο.Ε.) της Γενικής Γραμματείας Φορολογικής Πολιτικής και Δημόσιας Περιουσίας του Υπουργείου Οικονομικών. Στον Φορέα Διαχείρισης συστήνεται κατά το άρθρο 7 Κεντρικό Μητρώο Δεσμευμένων, συμπεριλαμβανομένων των κατασχεμένων, και Δημευμένων Περιουσιακών Στοιχείων (Κε.Μη.Δ.Δ.Π.Σ.), το οποίο λειτουργεί ως ηλεκτρονική βάση δεδομένων και στο οποίο εγγράφονται τα δεσμευμένα, κατασχεμένα και δημευμένα περιουσιακά στοιχεία των περ. ε' και στ' του άρθρου 3. Κατά το άρθρο 10, όταν επιβάλλονται από ανακριτικές, εισαγγελικές ή δικαστικές αρχές τα μέτρα: α) της δέσμευσης ή απαγόρευσης κίνησης κάθε είδους λογαριασμών, τίτλων ή χρηματοπιστωτικών μέσων που τηρούνται σε πιστωτικό ίδρυμα ή χρηματοπιστωτικό οργανισμό των §§ 2 και 3 του άρθρου 3 του Ν. 4557/2018, του ανοίγματος θυρίδων θησαυροφυλακίου και της κατάσχεσης του περιεχομένου αυτών ή και των μετρητών, β) της δέσμευσης μετρητών ή τίτλων ή λοιπών άμεσα ρευστοποιήσιμων τίτλων από άλλες πηγές πλην των αναφερομένων στην περ. α', η οικεία εισαγγελική ή δικαστική αρχή που επέβαλε τα ως άνω μέτρα διατάσσει την παρακατάθεση των μετρητών, του υπολοίπου των χρηματοοικονομικών λογαριασμών ή των μετρητών που περιέχονται σε θυρίδες, στο Τ.Π.Δ., υπέρ του Φορέα Διαχείρισης. Η απόφαση για παρακατάθεση μετρητών, υπολοίπου χρηματοοικονομικών λογαριασμών ή μετρητών που περιέχονται σε θυρίδες, επιδίδεται στο πιστωτικό ίδρυμα ή στον χρηματοπιστωτικό οργανισμό των §§ 2 και 3 του άρθρου 3 του Ν. 4557/2018 όπου τηρείται ο χρηματοοικονομικός λογαριασμός

ή η θυρίδα, στο Τ.Π.Δ., στον Φορέα Διαχείρισης για την ενημέρωση του Μητρώου, καθώς και στον δικαιούχο αυτών, χωρίς ο τελευταίος να δύναται να προσφύγει κατ' αυτής. Κατά το άρθρο 11 ο Φορέας Διαχείρισης εξοφλεί τη συσταθείσα χρηματική παρακαταθήκη των μετρητών, του υπολοίπου των χρηματοοικονομικών λογαριασμών ή των μετρητών που περιέχονται σε θυρίδες και μεταφέρει αμελλητί το αντίτιμο σε δεσμευμένο έντοκο καταθετικό λογαριασμό που τηρείται στον δεσμευμένο τομέα του Τ.Π.Δ.. Ο λογαριασμός αυτός τελεί υπό την αποκλειστική ευθύνη και διαχείριση του Φορέα Διαχείρισης και είναι ακατάσχετος. Κατά την αιτιολογική έκθεση του Ν. 5042/2023 (σ. 52), το Τ.Π.Δ. επελέγη διότι συνιστά *«θεματοφύλακα αυξημένου κύρους και πίστης στις συναλλαγές, που δραστηριοποιείται στα σχετικά πεδία επί μακρό χρόνο, με αποκλειστική ανάθεση από την ελληνική Πολιτεία ...»*.

Συνεπώς, υιοθετείται το παραδοσιακό μοντέλο της παρακατάθεσης ακόμη και για δεσμευμένες τραπεζικές καταθέσεις και άλλα χρηματοπιστωτικά μέσα, ώστε ο δικαιούχος τους στερείται όχι μόνον την εξουσία διαθέσεως, αλλά εντέλει και το αντικείμενο του περιουσιακού του δικαιώματος, ιδίως την αξίωση κατά της Τράπεζας για το υπόλοιπο του τραπεζικού λογαριασμού. Στην περίπτωση δέσμευσης ακινήτων τούτο είναι ακόμη πιο προφανές, καθώς λόγω της δέσμευσης ο κύριος στερείται πέραν της εξουσίας διαθέσεως και όλες τις λοιπές εξουσίες που συνιστούν το περιεχόμενο του εμπραγμάτου δικαιώματος κατά το άρθρο 1000 ΑΚ, δηλαδή το δικαίωμα να χρησιμοποιεί το ακίνητο.

Κατά το άρθρο 16 η διαχείριση των δεσμευμένων ακινήτων γίνεται από τον Φορέα Διαχείρισης, σύμφωνα με τις διατάξεις του Αστικού Κώδικα περί διοικήσεως αλλοτρίων, κατόπιν σύνταξης έκθεσης εκτίμησης της αξίας του, και δύναται να περιλαμβάνει εκμίσθωση του ακινήτου ή παραχώρηση της χρήσης του σε τρίτους με αντάλλαγμα, για την εξυπηρέτηση δημόσιου σκοπού, μετά από απόφαση του Υπουργού Οικονομικών, η οποία εκδίδεται κατόπιν γνωμοδότησης της επιτροπής του άρθρου 23, αφού ληφθεί υπόψη και η βούληση του κυρίου του ακινήτου. Η εκποίηση του ακινήτου αυτονοήτως δεν επιτρέπεται, αλλά το μίσθωμα ή το χρηματικό αντάλλαγμα, μετά την αφαίρεση των αναγκαίων δαπανών διαχείρισης, κατατίθεται στον δεσμευμένο υπολογαριασμό του δικαιούχου, ο οποίος τηρείται στον δεσμευμένο τομέα του Τ.Π.Δ., σύμφωνα με το άρθρο 11, και τελεί υπό την αποκλειστική ευθύνη και διαχείριση του Φορέα Διαχείρισης. Προβλέπεται μιν ότι η εκμίσθωση ή η παραχώρηση της χρήσης διαρκούν για όσο χρονικό διάστημα διαρκεί η δέσμευση ή κατάσχεση του ακινήτου και λήγουν με την έκδοση της αμετάκλητης δικαστικής απόφασης ή και νωρίτερα, εφαρμοζομένων αναλόγως των διατάξεων του Αστικού Κώδικα και των λοιπών διατάξεων του ιδιωτικού δικαίου, καθώς και του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, καθώς επίσης ότι αν το ακίνητο, κατά τον χρόνο της δέσμευσης ή κατάσχεσης, είναι μισθωμένο από τον ιδιοκτήτη του σε τρίτους, η μίσθωση διατηρείται και το μίσθωμα κατατίθεται στον υπολογαριασμό της § 5. Πλην

όμως, ουδέν προβλέπεται για την περίπτωση ιδιόχρησης και προπαντός ιδιοκατοίκησης του ακινήτου από τον ύποπτο ή τον κατηγορούμενο και την οικογένειά του, ή από τρίτο συγκύριο ή επικαρπωτή. Συνεπώς, υφίσταται σοβαρός κίνδυνος ο κύριος ή συγκύριος ή επικαρπωτής, ανεξάρτητα αν είναι ύποπτος ή κατηγορούμενος, να αποβληθεί από το ακίνητο που διαχειρίζεται ο Φορέας ή να εξαναγκαστεί να καταβάλλει μίσθωμα για να διαμένει το σπίτι του, πράγμα που καθίσταται ιδιαίτερος επαχθής, αν ταυτόχρονα έχει επιβληθεί και δέσμευση τραπεζικών λογαριασμών. Η ρύθμιση αυτή έχει προδήλως υπερβεί τα δικαιοκρατικά εσκαμμένα, αν συνυπολογίσει κανείς και τη γνωστή βραδύτητα στην απονομή της ποινικής δικαιοσύνης που κατατρώχει το ελληνικό δικαστικό σύστημα.

Η κρίσιμη ρύθμιση για την «Επιστροφή χρηματικών ποσών κατόπιν άρσης δέσμευσης ή κατάσχεσης» –πρόκειται πράγματι για κατά κυριολεξία απόδοση των δεσμευμένων χρημάτων– του άρθρου 18 κάθε άλλο παρά ανταποκρίνεται στην απαίτηση της άμεσης ή αμελλητί επιστροφής και στο δικαιοκρατικό αξίωμα που διατυπώθηκε στην αρχή. Στην πράξη θα αποδειχθεί ακόμη βραδύτερη. Κατά την ως άνω ρύθμιση, όταν διατάσσεται η άρση των μέτρων της δέσμευσης ή της κατάσχεσης των παρακατατεθέντων μετρητών, υπολοίπου χρηματοοικονομικών λογαριασμών ή μετρητών που περιέχονται σε θυρίδες και κατατέθηκαν στον έντοκο δεσμευμένο λογαριασμό που τηρείται στο Τ.Π.Δ., αυτά αποδίδονται από το Τ.Π.Δ. στους δικαιούχους κατόπιν εντολής του Φορέα Διαχείρισης, εντόκως, από την επόμενη εργάσιμη ημέρα της ημερομηνίας μεταφοράς τους στον λογαριασμό με παράλληλη εντολή παρακράτησης των ποσών που αναγράφονται στο αποδεικτικό ενημερότητας, το οποίο χορηγείται σύμφωνα με το άρθρο 12 του Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας, εκτός αν υφίστανται εκκρεμείς αξιώσεις τρίτων κατά το στάδιο άρσης των μέτρων, οπότε τα σχετικά ποσά επιστρέφονται με εντολή του Φορέα Διαχείρισης στον χρηματοοικονομικό λογαριασμό της αρχικής προέλευσής τους, βεβαρημένα με τις σχετικές αξιώσεις. Όταν δε η επιστροφή δεν είναι εφικτή, τα ποσά κατατίθενται δημόσια από τον Φορέα Διαχείρισης στο Τ.Π.Δ. με αιτιολογία είτε τη δικαστική αμφισβήτησή τους, είτε την εύλογη αμφιβολία ως προς το πρόσωπο του δικαιούχου, είτε άλλη προσήκουσα νόμιμη αιτιολογία.

Σε περίπτωση άρσης δέσμευσης ακινήτων τα πράγματα είναι ακόμη χειρότερα, διότι φαίνεται ο ιδιοκτήτης να επιβαρύνεται με την καθυστέρηση που συνεπάγονται οι διαδικασίες αποβολής του μισθωτή από το ακίνητο, καθώς και με την επιδίωξη των απαιτήσεων για τα μισθώματα του δύστροπου μισθωτή που επέλεξε ο Φορέας. Κατά το άρθρο 21, όταν η απόφαση περί απόδοσης του ακινήτου στον ιδιοκτήτη του καταστεί αμετάκλητη, η συναφθείσα από τον Φορέα Διαχείρισης ή την ΕΤ.Α.Δ. Α.Ε. σύμβαση εκμίσθωσης ή παραχώρησης της χρήσης του λύεται αυτοδικαίως και ζητείται η απόδοση αυτού, εκτός αν ο ιδιοκτήτης του συμφωνήσει με τον μισθωτή τη συνέχισή της, με όρους που συνομολογούνται και από κοινού γίνονται αποδεκτοί.

Σε περίπτωση αρνήσεως του μισθωτή, εφαρμόζονται οι διατάξεις του Αστικού Κώδικα και του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας περί αποβολής του. Με την απόδοση του ακινήτου στον ιδιοκτήτη του, καταβάλλεται σε αυτόν το ποσό που εισπράχθηκε ως μίσθωμα ή χρηματικό αντάλλαγμα, το οποίο έχει κατατεθεί στον υπολογαριασμό του Τ.Π.Δ. της § 5 του άρθρου 16, κατόπιν αίτησής του στον Φορέα Διαχείρισης και εντολής του τελευταίου στο Τ.Π.Δ.. Ο ιδιοκτήτης του ακινήτου ενημερώνεται για τις δαπάνες διαχείρισης που πραγματοποιήθηκαν και οι οποίες αφαιρούνται από το καταβλητέο ποσό. Τέλος, η απαίτηση για τα οφειλόμενα μισθώματα ή χρηματικά ανταλλάγματα μέχρι το χρονικό σημείο της απόδοσης του ακινήτου εκχωρείται από τον Φορέα Διαχείρισης ή την ΕΤ.Α.Δ. Α.Ε. στον ιδιοκτήτη και ενημερώνεται σχετικά ο Φορέας Διαχείρισης.

Είναι βέβαιο ότι το ως άνω καθεστώς δεν συνάδει με τη διάταξη του άρθρου 8 § 5 της παλαιάς Οδηγίας (ΕΕ) 2014/42 που έκανε λόγο για «άμεση» επιστροφή των δεσμευμένων, καθώς και με τη διάταξη του άρθρου 11 § 5 της νέας Οδηγίας (ΕΕ) 2024/1260 που ορίζει την επιστροφή τους «χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση», δεδομένου ότι προβλέπεται μια δαιδαλώδης γραφειοκρατική διαδικασία για την απόδοση του περιουσιακού στοιχείου, το οποίο δεν δεσμεύθηκε απλώς, αλλά ουσιαστικά αφαιρέθηκε από τον δικαιούχο. Με άλλα λόγια, δεν πρόκειται πλέον περί αποδέσμευσης υπό την έννοια της ανάκτησης της εξουσίας διαθέσεως, αλλά περί επιστροφής-απόδοσης του περιουσιακού στοιχείου. Η παρεμβολή περισσότερων φυσικών προσώπων δημοσίων υπαλλήλων μεταξύ της δικαστικής απόφασης για την αποδέσμευση και την επιστροφή του περιουσιακού στοιχείου στο δικαιούχο υπόσχεται όχι μόνον την άδικη και κοστοβόρα περαιτέρω διαδικαστική ταλαιπωρία του (αθώου!) δικαιούχου, αλλά, δυστυχώς, δημιουργεί και διάσπαρτες πιθανές εστίες διαφθοράς.²⁵

IV. De lege ferenda προτάσεις

Από όσα προηγήθηκαν συνάγονται σε αδρές γραμμές κάποιες de lege ferenda και, κυρίως, ευχερώς πρακτικά υλοποιήσιμες προτάσεις με στόχο την πραγμάτωση των εγγυήσεων των Οδηγιών για άμεση ή αμελλητί επιστροφή των δεσμευμένων και του δικαιοκρατικού αξιώματος ότι η διαδικασία εκτέλεσης της αποδέσμευσης με δικαστική απόφαση που βασίζεται σε δικανική πεποίθηση δεν πρέπει ποτέ να διαρκεί περισσότερο από τη διαδικασία δέσμευσης με δικαστική απόφαση που βασίζεται σε απλές υπόνοιες ή ενδείξεις.

25. Δεν χρειάζεται μεγάλη φαντασία για να αναλογιστεί κανείς την περίπτωση που π.χ. υπάλληλος της Α.Α.Δ.Ε./Σ.Δ.Ο.Ε. ή του Τ.Π.Δ. θα απαιτήσει «γρηγορόσημο», ώστε να προβεί στις απαιτούμενες ενέργειες για την επιστροφή δεσμευθέντων περιουσιακών στοιχείων.

1. Για τα εμπράγματα δικαιώματα επί ακινήτων και άλλων περιουσιακών στοιχείων που καταχωρίζονται σε βιβλία δημόσιας πίστης (π.χ. κτηματολόγιο, νηολόγιο κλπ.), επιβάλλεται και αρκεί η προσθήκη διάταξης στον ΚΠΔ κατά την οποία το αμετάκλητο βούλευμα ή η αμετάκλητη απόφαση για την αποδέσμευση γνωστοποιούνται από τον αρμόδιο Εισαγγελέα αμελλητί με κάθε μέσο, με προϋποθέσεις που εξασφαλίζουν την έγγραφη απόδειξη και επιτρέπουν τη διαπίστωση της γνησιότητάς τους, κατά περίπτωση στον αρμόδιο υποθηκοφύλακα ή προϊστάμενο κτηματολογικού γραφείου ή νηολογίου ή άλλης αρμόδιας υπηρεσίας όπου καταχωρίζεται η σχετική εγγραφή, οι οποίοι υποχρεούνται να προβούν την ίδια ημέρα σε σχετική σημείωση στα οικεία βιβλία και να αρχειοθετήσουν το έγγραφο που τους έχει κοινοποιηθεί. Κατά τα λοιπά, εφόσον η ελληνική Πολιτεία θέλει να θεσπίσει διατάξεις για τη διαχείριση των ακινήτων αυτών εντωμεταξύ, πρέπει οπωσδήποτε να ρυθμιστεί, τουλάχιστον, το ζήτημα της ιδιοκατοίκησης των δεσμευμένων ακινήτων και να αποφευχθεί η επιβάρυνση του ιδιοκτήτη με χρονοβόρες διαδικασίες αποβολής μισθωτών από το ακίνητο μετά την αποδέσμευσή του.

2. Επί αυτοδίκαιης λήξης της δεσμεύσεως τραπεζικών λογαριασμών και ηλεκτρονικών χαρτοφυλακίων χρηματοπιστωτικών προϊόντων, πρέπει απλώς να παύσει η παράκαμψη των πληροφοριακών συστημάτων των τραπεζικών συστημάτων από τους υπαλλήλους τους, εν αναμονή της διαπιστωτικής πράξης. Να καταχωρίζεται, δηλαδή, η ακριβής ημερομηνία αυτοδίκαιης λήξης στο πληροφοριακό σύστημα της Τράπεζας και από εκεί και πέρα άλλη ανθρώπινη παρέμβαση δεν (πρέπει να) απαιτείται.

3. Όταν καθίσταται αμετάκλητη δικαστική απόφαση ή βούλευμα που δεν αποφασίζει δήμευση αλλά άρση της δέσμευσης τραπεζικών λογαριασμών και εν γένει άυλων περιουσιακών αγαθών, επιβάλλεται ομοίως, αλλά και αρκεί, να προστεθεί διάταξη στον ΚΠΔ σύμφωνα με την οποία, αν κατά την ποινική διαδικασία είχε δεσμευθεί απαίτηση ή άλλο άυλο περιουσιακό αγαθό, ο εισαγγελέας του δικαστηρίου ή του δικαστικού συμβουλίου που εξέδωσε τη σχετική απόφαση ή βούλευμα, αντίστοιχα, επιμελείται της άμεσης άρσης της δέσμευσης. Αυτή μπορεί να υλοποιηθεί πράγματι μέσω της καταχώρισης της απόφασης ή του βουλεύματος σε ένα ηλεκτρονικό Μητρώο, όπως το Κεντρικό Μητρώο Διαχείρισης Δεσμευμένων, κατασχεμένων και Δημευμένων Περιουσιακών Στοιχείων, στο οποίο προβλέπεται ήδη στο άρθρο 9 Ν. 5042/2023 απευθείας πρόσβαση των εισαγγελικών και ανακριτικών αρχών. Μόνο που πρέπει το Μητρώο να τελεί σε άμεση online διασύνδεση με τα πληροφοριακά συστήματα των Τραπεζικών ιδρυμάτων, ώστε η αποδέσμευση να λαμβάνει χώρα χωρίς ανθρώπινη παρέμβαση, αυτοματοποιημένα, ήτοι άμεσα. Είναι απολύτως τεχνικά δυνατό, όπως είναι τεχνικά δυνατό με την έκδοση ηλεκτρονικού κατασχετηρίου η ΑΑΔΕ να αφαιρεί

χρήματα από τους τραπεζικούς λογαριασμούς των οφειλετών του δημοσίου online και χωρίς καμία παρέμβαση εκ μέρους των υπαλλήλων των τραπεζικών φορέων ή/και δημοσίων υπαλλήλων.

4. Να τεθούν συγκεκριμένα χρονικά όρια εντός των οποίων οι δικαστικές αρχές, οι κτηματοφύλακες και τα στελέχη των χρηματοπιστωτικών οργανισμών υποχρεούνται να ενεργούν τα δέοντα για την αποδέσμευση κατά λόγον αρμοδιότητας (επ' απειλή λ.χ. πειθαρχικών κυρώσεων για τους κρατικούς λειτουργούς και ποινικών κυρώσεων για τους ιδιώτες).